

Светослав Иванов Спасов, автор, 2012, „Европейска архитектура за сигурност“, Университет за национално и световно стопанство, София, Студентски град „Христо Ботев“

Книгата е предназначена главно за студентите от специалност „Икономика на отбраната и сигурността“ в Университета за национално и световно стопанство, но би била полезна и за всеки студент или специалист, изследващ проблемите, свързани със средата за сигурност на Европейския съюз и институционалните механизми и инструменти в областта на европейската отбрана.

Настоящата книга представя в систематизиран вид различните аспекти на европейската архитектура за сигурност. Темата за сигурността придоби особена актуалност в началото на XXI век, след като основните рискове за гражданите в демократичните държави промениха характера и интензивността си спрямо предходните десетилетия. Структурата на военнополитическото противопоставяне между отделни страни и групи от държави в периода на Студената война беше заместена от нови заплахи, свързани с разпадане и липса на държавност, радикален фундаментализъм, тероризъм, разрастване на организираната престъпност и корупцията, атаки срещу информационната сигурност и здравето на хората. Същевременно процесът на нарастване на Европейския съюз, който се удвои след разширяването през 2004 и 2007 г., промени геополитическата структура по отношение на средата за сигурност не само на територията на Европа, но и в световен мащаб. Съюзът се превърна във водещ глобален играч, но срещна и редица предизвикателства, свързани с институционалното развитие и механизма на вземане на решения. Прилаганият в рамките на 15-те страни членки модел се оказа нефункционален при 27 държави. Необходимо бе да се изготвят опростени механизми за ефективно управление на Съюза, като Обща външна политика и политика за сигурност, които да позволяват бърза и гъвкава реакция спрямо заплахите, превенцията и управлението на кризи.

Съвременните измерения на европейската архитектура за сигурност са разгледани на фона на политическото и институционалното развитие на Европейската общност и интеграционния процес на европейските демокрации от Втората световна война насам – от иницирането на Европейското политическо сътрудничество и създаването на Европейската общност за въглища и стомана, Европейската отбранителна общност, Европейската общност за атомна енергия, през промените в структурата чрез Договорите от Маастрихт и Ница, през краха на проекта на Европейска конституция до регламентираните с Лисабонския договор реформи. Проследени са основните етапи във формирането и развитието на Общата външна политика и политика за сигурност и Общата политика за сигурност и отбрана, като са разгледани техните правни рамки, институционални структури и инструменти.

Акцент е поставен върху принципите и механизмите на Общата външна политика и политиката за сигурност на ЕС при превенцията и управлението на кризи и моделите на изграждане и развитие на стратегически партньорства както с отделни държави, така и с международни организации, сред които НАТО, ООН и ОССЕ. Обърнато е внимание на дейността както на институциите, ангажирани с проблемите на външната политика, сигурността и отбраната на ЕС, така и на специализираните европейски органи, участващи в изготвянето и реализацията на ОВППС и ОПСО. За целта специално място е отделено на функциите на Върховния представител на ЕС по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, Европейската служба за външна дейност, Комитета по политика и сигурност, Военния комитет на ЕС, Военния

състав на ЕС, Европейската агенция по отбрана, Сателитния център на Европейския съюз, Оперативния център на ЕС, Европейския ситуационен център и др.

Разгледани са основни стратегически документи на Европейския съюз в областта на сигурността и отбраната, като стратегия „Сигурна Европа в един по-добър свят“, която е анализирана детайлно по отношение на нейната предистория и предпоставките, довели до приемането ѝ, структурата ѝ, дефинирането на основните заплахи – тероризъм, регионални конфликти и липса на държавност, разпространяване на оръжия за масово унищожение, организирана престъпност и форми на финансирането ѝ, както и стратегически цели, заложи в документа – предприемане на действия срещу заплахите, изграждане на сигурност в съседните региони, развитие на по-устойчив, основаващ се на правила, световен ред с добре функциониращи международни институции. В книгата е представен механизмът на гражданско-военното сътрудничество, развитието на способностите при превенцията и управлението на кризи с военен и хуманитарен характер, основните мисии и операции на ЕС, в които той участва самостоятелно или в рамките на мандати на партньорите от ООН, НАТО и ОССЕ. „Всеобхватният подход“ на ЕС при управлението на кризи не само засилва съвместяването на военната с цивилната експертиза, но и пренася акцента от военни намеси в кризисни райони и постконфликтното им възстановяване към прилагане на превантивни инструменти – политически, дипломатически, икономически, и засилване принципа на диалог и изграждане на партньорства с регионални организации и местни общности.

Важен компонент от европейската архитектура за сигурност е развитието на отбранителната промишленост на ЕС и изграждането на общ пазар на отбранителна продукция чрез формиране на силна и конкурентоспособна европейска отбранително-технологична индустриална база. Развитието на европейската отбранителна промишленост има пряко въздействие не само по отношение на задачите, свързани с ОПСО, но и спрямо цялостния икономически растеж в рамките на Евросъюза. В този контекст засилването на сътрудничеството и механизмите, стимулиращи инвестиции в иновации и авангардни технологични разработки, могат успешно да отговорят на потребностите на отбраната на ЕС, но и да допринесат за разкриване на нови работни места и разширяване пазарните позиции на ЕС в световен мащаб.

Специално място е отделено на вътрешната сигурност, имиграционната политика, европейското правосъдие и специфичното взаимодействие между общностното законодателство и законодателствата на отделните страни членки. Разгледани са механизмите за прилагане на общностното право, превенцията и противодействието на престъпността и гаранциите за осъществяване на наказателната политика. Представени са структурата и функциите на специализираните институции, подпомагащи правосъдието и вътрешните работи на ЕС – Европол, Фронтекс, Евроюст, Европейската служба за борба с измамите (ОЛАФ) и др. ЕС разработва съгласувани политики в областта на вътрешната сигурност чрез стратегически документи, като Антитерористичната стратегия, Рамковото решение относно европейската заповед за арест, Европейската програма за защита на критичната инфраструктура. Проблемите, свързани с концепцията за енергийната и екологичната сигурност на Общността, са анализирани на фона на устойчивото развитие и перспективите за икономическия растеж на ЕС. В условията на ограничени енергийни ресурси в рамките на Съюза и опасността от изчерпване в близките няколко десетилетия на някои от енергийните суровини в световен мащаб гарантирането на сигурността на доставките и развитието на енергийната инфраструктура на Европа е от ключово значение. Редица стратегически документи фокусират усилията върху тези проблеми, сред които са Европейската енергийна програма за възстановяване, Стратегията за конкурентна, устойчива и

сигурна енергия, Планът за действие на ЕС за енергийна сигурност и солидарност. Енергийната стратегия на България до 2020 г. е съобразена с приоритетите на ЕС за гарантиране сигурността на доставките на енергия, достигане на целите за възобновяема „зелена“ енергия чрез насърчаване на иновациите, повишаване на енергийната ефективност и развитието на конкурентен енергиен пазар и политика, насочена към осигуряване на енергийните нужди. Постигането на устойчиво развитие и преходът към „зелена“ енергия и „зелени“ производства дават решение и на много проблеми, свързани с екологичната сигурност на ЕС, като климатични промени, рационално използване на природните ресурси, превенция на трансграничното замърсяване, контрол над вредните емисии газове и рисковете от тези процеси за здравето на гражданите на Европейския съюз. Специално място е отделено на България и нейния път към европейската и евроатлантическата интеграция както в исторически аспект, така и по отношение на приноса ѝ към колективната сигурност след присъединяването на страната към НАТО през 2004 г. и към Европейския съюз през 2007 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	17
 Първа тема	
ОСНОВИ НА ОБЩАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И РАЗВИТИЕ НА ОБЩАТА ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	21
1. Пътят към европейското единство	22
1.1. Създаване на Западноевропейския съюз	23
1.2. Създаване на Европейска общност за въглища и стомана и инициативата за Европейска отбранителна общност	25
1.3. Създаване на Европейска икономическа общност (ЕИО) и Европейска общност за атомна енергия (Евратом)	27
1.4. Източният отговор срещу европейското единство	28
2. Европейското политическо сътрудничество – от Довиньон до Ница	29
2.1. Реализиране на идеята за Европейско политическо сътрудничество (ЕПС)	29
2.2. Инициативата „Геншер – Коломбо“ за Тържествена декларация	31
2.3. Единен европейски акт	32
2.4. Договор за обикновените въоръжени сили в Европа	32
2.5. Договор за Европейски съюз от Маастрихт	33
2.6. Петербургска декларация	35
2.7. Договор от Амстердам	36
2.8. Договор от Ница	36
2.9. Европейският конвент и проектът за Европейска конституция	37
3. Същност на Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС) на Европейския съюз	39
3.1. Правна рамка на Общата външна политика и политика за сигурност	39
3.2. Институционална структура и инструментариум на ОВППС.....	40
4. Развитие на Общата политика за сигурност и отбрана (като част от ОВППС)	41

4.1. Полагане основите на Общата политика за сигурност и отбрана	41
4.2. Европейска стратегия за сигурност	43
4.3. Управление на кризи	43
4.4. Нови предизвикателства пред ОПСО след Договора от Лисабон	44

Втора тема

СТРУКТУРИ И ИНСТРУМЕНТИ НА ОБЩАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА

И ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	48
1. Институции на ЕС, ангажирани с ОВППС	48
1.1. Европейски парламент	49
1.2. Европейска комисия	52
1.3. Европейски съвет	53
1.4. Съвет на Европейския съюз	54
2. Органи на Общата външна политика и политиката за сигурност	56
2.1. Върховен представител на ЕС по въпросите на външните работи и политиката за сигурност	56
2.2. Европейска служба за външна дейност – статут, структура, цели и перспективи за развитие	57
3. Инструменти на ОВППС	60
3.1. Черноморско взаимодействие	60
3.2. Стратегия за Централна Азия	61
3.3. Европейска политика на съседство	62
3.4. Арктически съвет	63
3.5. Европейско икономическо пространство	63
3.6. Евро-средиземноморско партньорство	64
3.7. Източно партньорство	65
3.8. Партньорство за демокрация и споделен просперитет с Южното Средиземноморие	66
3.9. Северно измерение	68
3.10. Партньорства с международни организации	69
4. Механизми за изпълнение на задачите по ОПСО като неразделна част от ОВППС	71
4.1. Средства за справяне с международни кризи и конфликти	71
4.2. Планиране и финансово осигуряване на мисиите и операциите на ЕС	72
4.3. Механизъм за развитие на способностите на ЕС	73
4.4. „Всеобхватен подход“ на ЕС за управление на кризи	74
4.5. Участници в процеса на управление на кризи	76

Трета тема

СТРУКТУРИ И ИНСТРУМЕНТИ НА ОБЩАТА ПОЛИТИКА

ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	79
1. Постоянни структури на Общата политика за сигурност и отбрана	80
1.1. Институции на ЕС, участващи във формиране на политиката и вземането на решения в областта на ОВППС/ОПСО	80
1.2. Постоянни структури на ОПСО	82
2. Поддържащи структури на ЕС, участващи в ОПСО	87
2.1. Европейска агенция по отбрана (ЕАО)	88
2.2. Европейски сателитен център (ЕСЦ)	91

2.3. Европейски оперативен център (ЕОЦ)	92
2.4. Европейски ситуационен център	93
2.5. Европейски жандармерийски сили (EGF)	94
2.6. Европейски институт за изследване на сигурността (ЕИИС)	94
2.7. Европейски колеж по сигурност и отбрана (ЕКСО)	95
2.8. Други платформи на ЕС в областта на отбраната и сигурността	95
3. Инструменти на ОПСО	98
3.1. Мисии и операции на ЕС	98
3.2. Финансиране на дейностите по ОПСО	110
3.3. Включване на човешките права и равенството между половете в ОПСО	111

Четвърта тема

ЕВРОПЕЙСКА СТРАТЕГИЯ ЗА СИГУРНОСТ –

„СИГУРНА ЕВРОПА В ЕДИН ПО-ДОБЪР СВЯТ“	114
1. Разработване и приемане на Европейската стратегия за сигурност	114
2. Структура на Европейската стратегия за сигурност	117
2.1. Въведение	117
2.2. Заплахите за глобалната сигурност	118
2.3. Трите стратегически цели на ЕС в защита на сигурността и за утвърждаване на европейските ценности	121
2.4. Предизвикателства пред обединена Европа за един по-добър свят	124
3. Доклад за изпълнението на Европейската стратегия за сигурност – „Гарантиране на сигурността в променящия се свят“	127
4. Стратегия за вътрешна сигурност на Европейския съюз	129
4.1. Цели на Стратегията за вътрешна сигурност	131

Пета тема

РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ОТБРАНИТЕЛНО-ТЕХНОЛОГИЧНА ИНДУСТРИАЛНА БАЗА. ОБЩ ПАЗАР НА ОТБРАНИТЕЛНА ПРОДУКЦИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Агенции и обединения в областта на европейската отбранителна индустрия	133
1.1. Независима европейска група по програмите/ Западноевропейска група по въоръженията	134
1.2. Група на европейските отбранителни индустрии	135
1.3. Европейска асоциация на аерокосмическата и отбранителната индустрия	135
1.4. Западноевропейска организация по въоръженията	137
1.5. Организация за съвместно сътрудничество в областта на въоръженията (OCCAR)	138
2. Стратегически документи за развитие на отбранително-технологичната и индустриалната политика на Европейския съюз	138
2.1. План за развитие на способностите	139
2.2. Европейска стратегия за отбранително-технологична и индустриална база (Брюксел, 14 май 2007 г.)	141
2.3. Европейска стратегия за отбранителни изследвания и технологии	143
2.4. Европейска стратегия за сътрудничество в областта на въоръженията (Европейската стратегия за въоръженията)	145
2.5. Доклад за въздействието на финансовата криза върху сектора на отбраната в държавите – членки на Европейския съюз	146

2.6. Директива 2009/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за опростяване на реда и условията за трансфер на продукти в Общността, свързани с отбраната.....	152
2.7. Директива 2009/81/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно координирането на процедурите за възлагане на някои поръчки за строителство, доставки и услуги от възлагачи органи или възложители в областта на отбраната и сигурността	154
3. Развитие на пазара на отбранителна промишленост в Европейския съюз	156
3.1. Въздушен сектор	157
3.2. Сухопътен (земен) сектор	161
3.3. Военноморски сектор	163

Шеста тема

НАТО – СТРАТЕГИЧЕСКИ ПАРТНЬОР

НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В КОНТЕКСТА НА ОБЩАТА ПОЛИТИКА

ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА	170
1. НАТО – политически и военен съюз	171
1.1. История	171
1.2. Структура и органи на НАТО	175
1.3. Регионални отбранителни сътрудничества в рамките на НАТО	180
1.4. Концепции и инициативи на НАТО	185
2. Развитие на отношенията между НАТО и ЕС	189
3. Рамка на сътрудничество.....	191
3.1. Декларация на НАТО и ЕС за ЕПСО (16 декември 2002 г.)	191
3.2. Споразумение „Берлин плюс“	192
4. Мисии и операции на НАТО с участието на ЕС	194
4.1. Мисия „Съюзническа хармония“ в БЮРМ	194
4.2. Операция „Общи усилия“ в Босна и Херцеговина	195
4.3. Мироопазващи сили на НАТО в Косово (KFOR)	196
4.4. Международни стабилизиращи сили в Афганистан (ISAF)	196
4.5. Подпомагане на мисията на Африканския съюз в Дарфур, Судан (AMIS)	198
4.6. Мисия „Обединен защитник“ в Либия (Unif ed Protector)	198
4.7. Операция „Океански щит“ за борба срещу морското пиратство (Ocean Shield)	199
5. НАТО и управлението на кризи	200
5.1. Механизми, използвани при операции за поддържане на мира	200
5.2. Система на НАТО за реакция и отговор на кризи (NCRS)	202
5.3. Механизъм за реагиране на НАТО при хуманитарни бедствия и природни катаклизми	203
6. План на НАТО за изграждане на противоракетна отбрана (ПРО) в Европа	204
7. Други области на сътрудничество между НАТО и ЕС	206
7.1. Сътрудничество за развитие на отбранителните способности	206
7.2. Сътрудничество в борбата срещу тероризма и неразпространението на оръжия за масово унищожение	207
7.3. Сътрудничество НАТО – ЕС в областта на енергийната сигурност и киберзащитата	207

Седма тема

ОССЕ И ЕС – СИЛНО ПАРТНЬОРСТВО ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА АРХИТЕКТУРА ЗА СИГУРНОСТ	209
1. История на ОССЕ	210
1.1. Хелзинкски процес – основни моменти	210
1.2. От СССЕ към ОССЕ	212
1.3. Измерения на сигурността на ОССЕ	214
2. Стратегически документи на ОССЕ за подобряване на международната сигурност	215
2.1. Парижка харта за Нова Европа от 1990 г.	215
2.2. Хелзинкски документ „Предизвикателствата на промяната“ от 1992 г.	216
2.3. Будапещенски „Документ’94 – Към истинско партньорство в новата ера“	216
2.4. Истанбулска харта за европейска сигурност от 1999 г.	216
2.5. Виенски документ за мерките за укрепване на доверието и сигурността от 1999 г.....	217
2.6. Стратегия на ОССЕ за противодействие на заплахите за сигурността и стабилността през XXI век от Маастрихт, 2003 г.	217
3. Договори, сключени под егидата на ОССЕ	218
3.1. Договор за обикновените въоръжени сили в Европа (ДОВСЕ)	218
3.2. Договор „Открито небе“ от 1992 г.	218
4. Структура и органи на ОССЕ	219
4.1. Политически органи на ОССЕ	219
4.2. Изпълнителни структури на ОССЕ	221
4.3. Други структури и институции към ОССЕ	223
4.4. Органи, свързани с ОССЕ	223
4.5. Полеви мисии и присъствия на ОССЕ	223
4.6. Полеви мисии на ОССЕ за превенция на конфликти	225
4.7. Полеви мисии на ОССЕ за разрешаване на конфликти	227
4.8. Полеви мисии на ОССЕ за следконфликтно възстановяване	229
5. Партньорство ОССЕ – ЕС	233
5.1. Основи на отношенията ОССЕ – ЕС	233
5.2. Рамка на сътрудничеството	234
5.3. Сътрудничество в областта на управлението на кризи	235
6. Други партньорства на ОССЕ	236
6.1. Средиземноморски партньори на ОССЕ за сътрудничество	237
6.2. Азиатското партньорство за сътрудничество с ОССЕ	239
7. Сътрудничество с ООН	240
8. Сътрудничество с НАТО	241
9. Сътрудничество със Съвета на Европа	242

Осма тема

ОТНОШЕНИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ С ОСНОВНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПАРТНЬОРИ – САЩ, ШВЕЙЦАРИЯ, НОРВЕГИЯ, ЯПОНИЯ, ТУРЦИЯ, РЕПУБЛИКА КОРЕЯ	245
1. Отношения ЕС – САЩ	246
1.1. Исторически преглед и същност на стратегическото партньорство между ЕС и САЩ	246
1.2. Основни аспекти на стратегическото партньорство между ЕС и САЩ	248
1.3. Споразумения и механизми за сътрудничество между ЕС и САЩ	249

1.4. Перспективи в развитието на отношенията между ЕС и САЩ.....	253
1.5. Съвместни действия на ЕС и САЩ срещу финансовата криза	255
2. Отношения Европейски съюз – Швейцария	256
3. Отношения Европейски съюз – Норвегия	258
4. Отношения Европейски съюз – Япония	259
5. Отношения Европейски съюз – Турция	262
5.1. Исторически преглед и основи на двустранните отношения	262
5.2. Проблеми и перспективи за развитие на отношенията	266
6. Отношения Европейски съюз – Република Корея	269

Девета тема

ОТНОШЕНИЯТА НА ЕС

С ОСНОВНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПАРТНЬОРИ –

БРАЗИЛИЯ, РУСИЯ, ИНДИЯ, КИТАЙ,

РЕПУБЛИКА ЮЖНА АФРИКА

275

1. Отношения Европейски съюз – Бразилия	276
2. Отношения ЕС – Русия	278
2.1. Исторически преглед и стратегическо партньорство между ЕС и Русия	280
2.2. Механизми и инструменти за сътрудничество между ЕС и Русия	283
2.3. Задълбочаване на двустранните отношения между ЕС и Русия	288
3. Отношения Европейски съюз – Индия	289
3.1. Съвместна позиция за Афганистан	292
3.2. Засилване на сътрудничеството	293
4. Отношения Европейски съюз – Китай	293
4.1. Исторически преглед и основи на стратегическото партньорство между ЕС и Китай	294
4.2. Споразумения и механизми за сътрудничество между ЕС и Китай	295
4.3. Задълбочаване на двустранните отношения между ЕС и Китай	296
4.4. Проблеми пред отношенията между ЕС и Китай	298
5. Отношения ЕС – Република Южна Африка	302

Десета тема

ВЪТРЕШНА СИГУРНОСТ И ПРАВОСЪДИЕ

НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

306

1. Вътрешна сигурност и имиграционна политика на ЕС	307
1.1. Свобода на придвижване, Шенгенско споразумение	307
1.2. Даване на убежище и имиграционна политика	308
2. Борба на ЕС срещу тероризма и организираната престъпност	310
2.1. Борба срещу тероризма	310
2.2. Борба срещу организираната престъпност	313
2.3. Превенция на престъпността	325
3. Зона на европейското правосъдие	327
3.1. Източници на правото на ЕС	327
3.2. Съдебна система на ЕС	328
3.3. Механизъм за задържане в ЕС – Европейска заповед за арест	330
4. Институции на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи	330
4.1. Европейско звено за съдебно сътрудничество – Евроюст	330
4.2. Европейска полицейска служба – Европол	331

4.3. Европейска служба за борба с измамите – ОЛАФ	333
4.4. Европейска агенция за управление на оперативното сътрудничество по външните граници на държавите – членки на Европейския съюз (Frontex)	334
4.5. Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA)	335
4.6. Европейска служба за подкрепа в областта на убежището (EASO)	336
4.7. Европейски център за мониторинг на наркотици и наркомании (EMCDDA)	337
4.8. Европейски полицейски колеж (CEPOL)	337
4.9. Агенция за оперативното управление на широкомащабни информационни системи	338

Единайсета тема

ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	340
1. Еволюция на енергийната политика и сигурност в Европа	341
2. Стратегически документи за развитие на европейската енергийна сигурност	344
2.1. Зелена книга към Европейската стратегия за сигурност на енергийните доставки в ЕС, приета през 2000 г.	344
2.2. Директива 2005/89/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 януари 2006 г. относно мерките за гарантиране сигурността на доставките на електрическа енергия и инфраструктурните инвестиции	345
2.3. Зелена книга и Европейска програма за защита на критичните инфраструктури от 2006 г.	345
2.4. Директива 2008/114/ЕО на Съвета от 8 декември 2008 г. относно установяването и означаването на европейска критична инфраструктура и оценката на необходимостта от подобряване на нейната защита	346
2.5. План за действие на ЕС за енергийна сигурност и солидарност	347
2.6. Европейска енергийна програма за възстановяване	349
2.7. Енергийна стратегия на Европейската комисия до 2020 г. – за конкурентна, устойчива и сигурна енергия	351
2.8. Европейски стратегически план за енергийните технологии	353
3. Сигурност на вътрешния енергиен пазар на ЕС	354
3.1. Сигурност на европейските енергийни доставки	354
3.2. Сигурност на инфраструктурата за доставяне на петрол в ЕС	355
3.3. Сигурност на инфраструктурата за доставяне на газ в ЕС	361
3.4. Сигурност на доставките на електроенергия от основните енергоизточници в ЕС	367
4. Бъдещи хоризонти на европейската енергийна сигурност	375
4.1. Разширяване дела на възобновяемите енергийни източници	375
4.2. Шистов газ – възможен алтернативен източник на енергия за ЕС	376
4.3. Развитие на изследванията в областта на енергетиката	377
5. Институции и организации, свързани с енергийната сигурност на ЕС	378
5.1. Генерална дирекция „Енергетика“ към Европейската комисия	378
5.2. Комисия по промишленост, изследвания и енергетика (The Committee on Industry, Research and Energy – ITRE)	379

5.3. Международна агенция по енергетика (International Energy Agency – IEA)	380
5.4. Международна агенция за атомна енергия (International Atomic Energy Agency – IAEA)	381
5.5. Агенция за сътрудничество между регулаторите на енергия (Agency for the Cooperation of Energy Regulators – ACER)	382
5.6. Евратом и Агенция за снабдяване на Евратом (Euratom Supply Agency – ESA)	383
5.7. Европейски алианс за научни изследвания в областта на енергетиката (European Energy Research Alliance – EERA)	384

Дванайсета тема

ЕКОЛОГИЧНА СИГУРНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	387
1. Същност и принципи на европейската екологична сигурност	388
2. Правна рамка и Стратегически документи на ЕС в областта на екологичната сигурност	390
2.1. Правна рамка на екологичното законодателство	390
2.2. Лисабонска стратегия на ЕС и измерението „околна среда“	395
2.3. Европейска стратегия за интегриране на околната среда в областта на външните отношения	396
2.4. Шеста програма за действие на Общността за околната среда „Околна среда 2010: нашето бъдеще, нашият избор“ (Решение 1600/2002/ЕО)	396
2.5. Европейска стратегия за околната среда и здравето	398
2.6. Директива за екологичната отговорност	398
2.7. Директива за опазване на околната среда посредством наказателното право	399
2.8. Стратегия „Европа 2020“ и екологичните аспекти на сигурността на ЕС	400
3. Инструменти и механизми за гарантиране на екологичната сигурност в ЕС	402
3.1. LIFE+	402
3.2. Рамкова програма за конкурентоспособност и иновации (CIP)	403
3.3. План за действие за екологични иновации (ЕсоАР)	403
3.4. Седма рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие (2007–2013)	403
3.5. Международно сътрудничество в областта на опазването на околната среда	404
4. Екологични аспекти на сигурността в ЕС и процеса на глобализация	405
4.1. Разширяване на ЕС в контекста на екологичната сигурност	406
4.2. Европейската икономика в условията на изчерпване на природните ресурси	407
4.3. Съхраняване на биологичното разнообразие	408
4.4. Опазване на водите	409
4.5. Редуциране на замърсяването на въздуха и шумовото замърсяване	410
4.6. Управляване на отпадъците	410
4.7. Ограничаване на климатичните изменения	411
4.8. Защита на почвите	413

5. Концепцията за „Устойчиво развитие“	414
6. Институции на ЕС за гарантиране сигурността на околната среда	417
6.1. Комисия по околната среда, общественото здраве и безопасността на храните на ЕП	418
6.2. Европейска комисия – Генерална дирекция „Околна среда“	419
6.3. Европейска агенция по околна среда (ЕАОС)	420
6.4. Европейска мрежа за информация и наблюдение на околната среда (Eionet)	422

Тринайсета тема

БЪЛГАРИЯ В НАТО.

ПРИНОС КЪМ ЕВРО-АТЛАНТИЧЕСКАТА СИГУРНОСТ	424
1. Отношенията България – НАТО	425
1.1. Установяване и развитие на дипломатически отношения	425
1.2. Предприсъединителен период	426
1.3. Членство в НАТО	428
2. Принос и отговорности на България към дейностите на НАТО	429
2.1. Участие на България в двустранни и многостранни инициативи на НАТО	430
2.2. Принос на България към мисиите и операциите на НАТО	431
2.3. Участие на България в инициативата „Интелигентна отбрана“	434
2.4. Участие на България в многонационални проекти в рамките на НАТО и ЕС	436
3. Стратегически документи за развитие на въоръжените сили в контекста на членството на България в НАТО	438
3.1. Бяла книга за отбраната и въоръжените сили на Република България	438
3.2. План за развитие на въоръжените сили на Република България	444
3.3. Доктрина на въоръжените сили на Република България	445
3.4. Меморандум за бъдещо сътрудничество между България и НАТО в областта на киберсигурността	446
3.5. Стратегия за трансформиране участието на въоръжените сили на Република България в ръководените от НАТО Международни сили за поддържане на сигурността в Афганистан	447

Четиринайсета тема

БЪЛГАРИЯ В ЕС.

ПРИНОС КЪМ ЕВРОПЕЙСКАТА СИГУРНОСТ	458
1. Отношения между България и Европейския съюз	459
1.1. Установяване на дипломатически отношения с Европейската общност и процес на присъединяване	459
1.2. Предприсъединителни финансови инструменти на ЕС и процеси на сближаване	462
1.3. Ползи от членството на България в ЕС.....	464
2. Принос на България към ОВППС и ОПСО на ЕС	468
2.1. Принос на България към ОВППС	469
2.2. Принос на България към ОПСО	470
2.3. Стратегия за национална сигурност на Република България	472
2.4. Българската отбранителна индустрия в рамките на ЕОТИБ	476

3. Ангажименти на България относно политиките на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи	484
3.1. Присъединяване на България към Шенген	484
3.2. Участие на България в Конвенцията за полицейско сътрудничество в Югоизточна Европа	486
3.3. Българските приоритети по въпросите на сигурността в рамките на Дунавската стратегия	487
3.4. Стратегия на България за продължаване реформата на съдебната система в условията на членство в Европейския съюз от 23 юни 2010 г.	488
3.5. Даване на убежище и имиграционна политика на България	489
3.6. Стратегически документи за борба срещу тероризма	491
3.7. Стратегически документи за борба срещу престъпността	492
3.8. Противодействие на незаконния трафик и разпространяването на наркотични вещества	494
3.9. Закон за борба с трафика на хора	495
4. Ангажименти на България по европейската енергийна сигурност	496
4.1. Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници (2005–2015)	496
4.2. Национална дългосрочна програма за насърчаване потреблението на биогорива в транспортния сектор (2008–2020)	496
4.3. Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата за периода (2008–2020)	497
4.4. Стратегия за управление на отработеното ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци до 2030 г.	497
4.5. Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.	498
4.6. Втори национален план за действие по енергийна ефективност	499
4.7. Перспективи и предизвикателства пред енергийната независимост на България	499
5. Ангажименти на България по европейската екологична сигурност	502
5.1. Оперативна програма „Околна среда 2007–2013 г.“ в подкрепа на екологичната сигурност	502
5.2. Национална програма за управление на дейностите по отпадъците за периода 2009–2013 г.	503
5.3. Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море	503
5.4. Национален план за разпределение на квоти за търговия с емисии на парникови газове за периода 2008–2012 г.	504
5.5. Национален план за действие за насърчаване на зелените обществени поръчки за периода 2012–2014 г.	504
5.6. Участие на България в Европейската агенция по околна среда (ЕАОС)	505
6. България – фактор на глобалната сцена	505
6.1. Роля на България за европейската интеграция на Западните Балкани	506
6.2. Роля на България за демократизиране на Тунис	507
6.3. Роля на България за спиране на насилието в Сирия	507
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	514
СПИСЪК СЪС СЪКРАЩЕНИЯ	518
SUMMARY	527